HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נחזיק. תלמ"ה. ותימ דגרסי נחזק: **לחילו שופך דמים.** מפני שכני מדמן שנכנסין לנקרו עושים לו לחולה כל צרכיו: **לא שיחיה ולא שימות.** שהרי חילו יודע בעניינו של חולה: **דלא ליפרע מוזיל.** דלילמא ממצלנא לנפשיה. מי נמי דלא ליסתעי מילי עילויה: **מכאן ואילך.** חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ומכריזו: **ריעים בנעמן.** שריפחוהו מצרעתו כגון מלישע דהוה נגיש וזקן והשיאו עלה לנעמן: **אם יאמרו לך נעריס נגה.** נית המקדש: **וזקניס חומריס סמור.** ומל מגנה: **ומימן נדכר מרחצעם.** לכתיב (מלכים ב ג יב) ויעזוב את עלת הזקנים וגו' ונחכר נית המקדש על חותה עלה. והמורה לא פירש נצית המקדש ולישה בריית"ת) דקתני נהדיא נצית המקדש: **לא נסעוד.** כמו (במדבר טו) ופקודת כל המדה מתרגמינן וסעודת: **מלא שעי קמייתא רווחא דעתיה.** כדלמר נעלמא (ב"ב נ"ח:) מילדי יומא לחילי קלירת. ודילמא אמר לא מצטריך למצני רחמי עליה דלישו כל כך חולה: **יסעדנו.** כמו ולחם לנב חנוס יסעד (תהלים קד): **ומניין שהשכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו.** קרי נית יסערנו. מי נמי יסעדנו ממש שמצעד שכינה על רחשו כדלמרן נהדיא שהשכינה שרויה למעלה ממיטתו: **שהרי רנה פרש.** כשהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שיורדין לי"ל דמ"י גבוה מכל המלכות ובתין גשמים ונופלין נפרת ומתגדל מהן. ומהי דלמרי' הנהר מתגדל ממי הגשמים הוי פלוגתא דשמואל: **נפרת מכיפיה מפנרך.** שנופע מגדותיו ולא ממי גשמים: מלא

רב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שיכבדו וריבצו לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש [א]כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות אלא רבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי וכתיב [ב]נבפול אויבך אל תשמח [ג]וגו' ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר [ד]אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו י"י אין דל אלא חולה שנאמר [ה]מדלה יבצעני אי נמי מן הדין קרא [ו]מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר וגו' [ז]אין רעה אלא גיהנם שנאמר [ח]כל פעל י"י למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז [ט]י' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו י' ישמרהו ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מתכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו ריעים בנעמן שריפו את צרעתו ואל יזדמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא [י]ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירת וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר [יא]רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי [יב]לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה [יג]אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר [יד]י' יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר י' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי [טו]הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר י' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין [טז]אמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא

כשנכנסה לעין שנתברכו הרבה מחמת המטר: **ופליגא דידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין.** דלמיכא למימר לגרבו הנוטפין

מלא

נחזיק. תלמ"ה: **אין מנקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות.** נרמה בעיני דה"ק פעמים שצריך לנקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ולא לפשר לו שיחיה כדלמרינן נפרק הנושא (כתובות קד.) **דכיון דחזאי לחמתיה דרבי דעל כמה זימנין נית הכסא ואמת תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העובדים את התמתומים כלומר לדיומות רבי. ומש"ה קאמר דהמנקר חולה מועילו נתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת ומי שאינו מנקרו אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דליכא ליה הנאה נתיתה אפי' אותה זוטרתי אינו מהנהו: **לא ליסעוד חיים.** לא יבקר. ופקודת כל המדה מתרגמינן וסיעדא: **קלירת נתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה.** וכשבור המנקר שמתרפא ואין צריך לנקש רחמים עליו: **נתרייתא תקיף חולשיה.** וכשבור שהוא נחסף תקוה ומתיאש מן הרחמים: **לא יאב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל.** היכא מצי למימר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שמצטער מנקר גבוה ממקום שהיה מנקרו כשהוא יושב ע"ג ספסל: **אמר ר' אחין אמר ר' מטרא כמערבא סהדא רבה פרת.** כשיורד מטר נת"י מעיד עליו פרת שנבל שכל שהוא גדול נידוע שמש"פ שלא ילכו גשמים כאן ילכו גשמים נת"י. ופקא מינה שמשלח לטבול נו לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטהרין נזוחלין שלא נחשבון לומר דקוו וקיימי כדתניא נספרייתא) מי מה מעיין מטהר נזוחלין אף מקוה מטהר נזוחלין ת"ל אך מעין ובור [יז]מעיין מטהר נזוחלין ומקוה נחשבון הילכך כל היכא דליכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין אסור והייגו כשהנהר גדול הרבה אבל אם היה הולך למטו מו שלא נתרבה אלא מעט דליכא לספוקי נרבייתא נוטפין שרי כדתניא נתוספתא העיד ר' אלעזר בר לדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שסה כשרים [יח]: **ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מפנרך.** כלומר ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שכשגשמים יורדין נהרות מתרבים עיקר רבויין ממקורן הוא דלמרי' נפרק סדר תעניות (תענית כה:) אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה אלא מלמעלה יורדין טפחיים ומלמטה עולה לקראתו טפחיים ועולין כנגדה הילכך לא יגדל הנהר ממי גשמים שנופלין נמקום אחד: **אין המים מטהרין בזוחלין.** למיימינן שאע"פ שרבו עליו נוטפים שמי גשמים רבו על עיקר מי הנהר ומצטלו כרוב ולא אמר שהרבו לגדל ולא גדל דבר שהרבו ליגדל ומש"ה גדל כשהפסק לא אמר קמ"ל קמ"ל כל שהוא כמו שנאמר לקמן נפרק הנודר מן הירק (לף נח:) וכיון דאיכא נטל ואפסי טובא דלך זחילה ולריך להמשיכן למקוה ולטבול נמקוה (שם) דכבל שעה הוו מים נוטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

נוטפים ומתן נמסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין נמקוה ומקוה אינו מטהר נזוחלין [כו'] ת"ל אך מלא מעיין מטהר זוחלין ומקוה משמע מצטרון ולא מעיין לא מיעטא מקוה אחד נקרא מעין ומ"מ מי לאו אך מלא הוה משמע לאתויי מקוה שמשמע מצטרון ולא זוחלין כלכתיב יקוו המים אל מקוה אחד אבל מעין אין זוחל הוה משמע לאתויי מקוה שנחשב כזוחלין ומקוה שנחשב כמעיין מועטים ומיבה עליו והכתיבו מטהר נחשבון ומתן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים נמקוה והימים ממעיות סה נתין והיינו טעמא לגשון

מסורת הש"ס

ח) נרכות נה:, ט) ל"ל וכבלו אל יגל לנך פן ירלה ה' וגו' והכיאו מעליו לפו, י) [לעיל כב.], יא) [מגילה ג:: תוספתא ע"ז פ"ל], יב) שבת סה: נכורות נה:, יג) [תוספתא ע"ז פ"ל], יד) [במדבר טו], טו) [שמיני פסחה טו], טז) [ויקרא יל], יז) [ר"ה במקוואות פ"ה מ"ה],

תורה אור השלם

1. בְּנפֹל אוֹיִבְךָ אַל תִּשְׂמָח וּבְכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ: משלי כד יז
2. אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְיָ: תהלים מא ב
3. דּוֹדִי נֵסַּע וְנִגְלֶה מִנִּי בְּאַהֲל רֹעֵי קְפֹדָתִי כָּאָרֶג חֲיֵי מִדְּדֵי יְבֻצְעֵנִי מִיּוֹם עַד לַיְלָה תַּשְׁלִימֵנִי: ישעיהו לח יב
4. וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה בָּכָה דַּל בֶּן הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר הֲלוֹא תַּגִּיד לִי וַיֹּאמֶר לוֹ אַמְנוֹן אֶת תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלֹם אָחִי אֲנִי אֹהֵב: שמואל ב יג ד
5. כֹּל פֹּעַל יְיָ לְמַעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה: משלי טז ד
6. יְיָ יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: תהלים מא ג
7. אָמַר אֶל רַחַבְעָם בֶּן שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶל כָּל בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִין וְיֶתֶר הָעָם לֵאמֹר: מלכים א יב כג
8. יְיָ יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דָּוֶי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: תהלים מא ד

גליון הש"ס

גמ' לא לסעוד איניש. עיין רש"י שבת דף יב ע"ב ד"ה סועד ול"ל דגרסי' כאן לא ליסעוד:

מוסף רש"י

דכל דסני לי ליחדי לי. ומתוך כך יבוא תרון לף מעלי (ברכות נה:).
מטרא במערבא. נמכך ישראל, סהדא רבה פרת. פרת מעיד נדבר שהוא יורד מהרן ישראל לנבל וגבל ממי הגשמים ויודעין כי נבל שירנו גשמים נהרי ארץ ישראל ושמחים על שמיהם (שבת סה: וכניע"ז נכורות נה:). **נהרא מכיפיה מתבריך.** משפחו וממקורו ומשלשו, שלש מהרגמינן כיפה, מכיפיה מיכרך ולא ממי הגשמים (שבת סה:). **אין המים מטהרין בזוחלין.** אין מטהרין שלש וכליס הטובלין נהן

עין משפט
נר מצוה

מב א מיי' פי"ד מהל' שבת הל"ד:
מג ב מיי' שם הל"ה סמג עשין מד"ס ג טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד:
מד ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות

לסעוד. שם יבקר לחולה. פוקד מהרגמינן
ומעד: רווח נפשיה. החולה ומכור המבקר החולה עוכר לו תלוי ומעמע מלנקש רחמים: בתלת בתרייתא תקוף חולשיה. ומסיק מלנקש רחמים עלוי: שהרא רבה פרת. שרבו ממיו מן הגשמים:

פירוש הרא"ש

רב חלבו באיש. פי' שלה כדאמרי' נשמה מדליקין (דף ג.) מן קדש נחיצ נשבת: שבבדו ורבצו לפניו. לפני החולה נלשון רבי עקיבא כי הכנסם לבקר את החולה מקום מקום עוכר לו תלוי ומעמע מלנקש רחמים: בתלת בתרייתא תקוף חולשיה. ומסיק מלנקש רחמים עלוי: שהרא רבה פרת. שרבו ממיו מן הגשמים: